

Dnr 61-18/0638

2018-08-09

Yttrande angående slutbetänkandet Myndighetsgemensam indelning – samverkan på regional nivå, SOU 2018:10

Ert dnr Fi/2018/00966/K

Institutet för språk och folkminnen överlämnar härmed synpunkter på de delar av betänkandet som berör myndighetens verksamhetsområden namnvård och språkvård.

Sammanfattning

Institutet vill understryka att ingen kan äga eller patentera vare sig ett ortnamn eller ett ord i allmänspråket. Institutet motsätter sig därför utredningens förslag om att inskränka möjligheten att använda orden *region* och *regional*.

Som landets språkmyndighet vill vi poängtera betydelsen av att beakta språkliga, språkvårdande och namnvårdande aspekter i offentlig verksamhet. Till detta hör att ta hänsyn till allmänspråkliga uppfattningar av ords betydelser och att följa vedertagna skrivkonventioner. Vidare vill institutet framhålla vikten av kontinuitet och stringens i namngivningen av sådana samhällsbärande delar som administrativa indelningsenheter utgör, samt att namngivningen utgår från god ortnamns sed, såsom den uttrycks i hänsynsparagrafen i kulturmiljölagen (1988:950, ändrad 2013:548).

Beteckning och utformning av namn på kommuner på regional nivå

Den aktuella utredningen granskar förtjänstfullt fördelar och nackdelar med olika termer för kommuner på regional nivå, och konstaterar bl.a. att ”...beteckningen region är så allmän och har så många skilda innebörder. Begreppet förekommer redan i lagstiftningen och avser då annat” (volym 1, s. 156). Citatet är bara ett av många exempel på hur utredningen i sitt betänkande argumenterar *mot* ett införande av termen *region*. Institutet menar att argumentationen är hållbar och ställer sig därför frågande till det förslag som utredningen slutligen mynnar ut i, dvs. att ”beteckningen för kommuner på regional nivå ska vara region” (volym 1, s. 158).

Utredningen utgår från hänsynsparagrafen *God ortnamns sed* (1 kap. § 4 i kulturmiljölagen (1988:950, ändrad 2013:548)), där en av grundprinciperna är att hävdvunna ortnamn inte ska ändras utan starka skäl. Även här ställer sig institutet tveksamt till den slutsats som kommittén kommer fram till, nämligen att den ändring

som skett i relation till landstingens uppgifter skulle vara så omfattande att det finns skäl att ändra namnen. Som framgår av utredningen har landsting som begrepp en mycket lång historia, och landstingen som institution har över tid haft mycket varierande verksamheter. Att man i dag ofta associerar termen landsting till sjukvård ger ett kortsiktigt perspektiv.

Namngivning av organisationer som betjänar det offentliga ska inte låta sig påverkas av rådande namnbildningstrender inom den kommersiella sfären (jfr Namnvårdsgruppens rekommendationer för myndighetsnamn i Sverige¹). Den föreslagna beteckningen *region* har i denna typ av namnbildning visserligen ett tiotal år på nacken, men i jämförelse med den 150-åriga tradition som *landstingen* står för får begreppet *region* ses som representerande en nyligen introducerad trend. Konstruktionen *Region X:s län* som utredningen föreslår med det framförställda och obestämda *Region* påminner om de namn vi ser i företagsvärlden (jfr *Byggfirma Golproffsen*, *Advokatbyrå Stockholm*, *Enhet Ekonomi*), medan det offentliga bör stå för namn som följer språkriktighetsnormer. Dessa uttrycks bland annat i Svenska skrivregler². Skrivreglerna, liksom regelverket i språklagen (2009:600), utgör ett allmänt rättesnöre för svenska brukstexter inklusive namnkonstruktioner. Det vanliga är att framförställda bestämningsled står i bestämd form, t.ex. *konungariket Sverige* (inte *konungarrike Sverige*), och efterställda led i obestämd form; jfr *Stockholms kommun*.

Orden *region* och *regional* har sedan ett par hundra år tillbaka använts i det svenska allmänspråket med den mer allmänna innebörden 'område, trakt'. I Svensk ordbok (Svenska Akademien 2009) definieras *region* som 'geografiskt område som på ngt sätt uppfattas som en sammanhållen enhet; spec. i fråga om vegetation, klimat o.d.'. I alla större ordböcker framgår att orden även används med en rad olika underbetydelser med både geografiska och administrativa perspektiv: *storstadsregion*, *regionteater*, *ökenregion*, *polisregion*, *regionalpolitiker*, *regionmusik*, *Göteborgsregionen* är några sammansättningar som vittnar om denna betydelse- och användningsbredd. I Rikstermbanken (www.rikstermbanken.se) framgår även att *region* används med olika betydelser på en mängd olika fackspråkliga områden.

Att ge mångtydiga allmänspråkliga ord en specifik och avgränsad innebörd för centrala samhällsbegrepp är enligt institutet olämpligt. Utredningen skriver: "Om våra förslag genomförs bör ord som *region*, *regional* osv. i framtiden undvikas i lagstiftningen i den mån de syftar på något annat än de nuvarande landstingen" (Volym 1, s. 166). Eftersom *region* och *regional* kommer fortsätta att ha en mångfacetterad användning, även i politiska och samhällsadministrativa sammanhang, blir detta undvikande i praktiken omöjligt. Utredningen berör i betänkandet denna invändning: "Vi har bedömt att det för närvarande inte är lämpligt att använda adjektivformen *regional* som beteckning på företeelser med an-

1

<https://www.lantmateriet.se/contentassets/0ea8c2fd280a46b5bedac5c5362a01c0/myndighetsnamn.pdf>

² Karlsson, Ola (red.). 2017. Svenska skrivregler. 4:e uppl. Stockholm. Liber

knytning till landstingen eftersom den förekommer i så många andra sammanhang” (Volym 1, s. 166). Institutet menar att samma invändning i allra högsta grad gäller termen *region* och avstyrker därför utredningens förslag.

Ett av utredningens argument för att ta termen *region* i bruk för att beteckna de regionala kommunerna är att detta är ett önskemål som landsting och samverkansorgan för fram. Här bör man dock komma ihåg att landstingen är organisationer med en central roll för hela samhället och att det är av största vikt att terminologin i dessa sammanhang är tydlig och inte kan missuppfattas varken när det gäller ansvar eller roller. Det bör sålunda finnas en möjlighet att i vardagligt tal benämna de regionala kommunerna på ett korrekt och logiskt sätt. Institutet vill uppmärksamma regeringen på att namn på administrativa enheter också är ortnamn och att ortnamnen är en del av en plats identitet och dess bibehållande kan ha stor betydelse för människors känsla av samhörighet med en plats och dess traditioner.

Institutet för språk och folkminnen vill mot bakgrund av ovanstående förorda att landstingen (kommunen på regional nivå) i Sverige fortsättningsvis ska benämnas *landsting*. Namnen bör konstrueras enligt modellen *Landstinget i X län* alternativt *X läns landsting*.